

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян” № 1А, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, [e-mail: arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. № 960

Дата: 24.11.2022

ДО
ОБЩОТО СЪБРАНИЕ
НА СЪДИИТЕ ОТ КОЛЕГИИТЕ
НА ВЪРХОВНИЯ
АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

СТ А Н О В И Щ Е

НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
представяван от председателя –
д-р Ивайло Дерменджиев

по тълкувателно дело №2 / 2022 г.

УВАЖАЕМИ ВЪРХОВНИ СЪДИИ,

С разпореждане от 22 юли 2022 г. на председателя на Върховния административен съд на Република България е образувано тълкувателно дело за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на съдиите от колегиите на Върховния административен съд (ВАС) по следния въпрос:

„Представява ли стажът по чл. 294, ал. 1 от Закона за съдебната власт, който полагат дипломираните юристи по специалност „Право“, част от „срока за обучение“ и смятат ли се те за учащи по смисъла на чл. 82, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване?“

Делото е образувано по искане на главния прокурор на Република България.

С разпореждане от 10 август 2022 г. на докладчиците по делото е преценено, че искането е редовно и допустимо и е предложено делото да бъде

насрочено за разглеждане в открито заседание на Общото събрание на съдиите от колегиите на Върховния административен съд.

На 21.09.2022 г. (вх. №2020/2022 на Висшия адвокатски съвет) е отравена покана от до Председателя на Висшия адвокатски съвет за вземане на становище по представения въпрос и присъствие на откритото съдебно заседание на 30.11.2022 г.

Използвайки предоставената ни възможност за представяне на становище по разглеждания въпрос, **изразявам следното становище:**

Съгласно действащата редакция на чл. 82, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) след последното ù изменение, в сила от 01.01.2017 г., децата имат право на наследствена пенсия до навършване на 18-годишна възраст, а след навършването и, ако учат - за срока на обучението, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако учат и ако са се инвалидизирали до 18-, съответно до 26-годишна възраст. Децата, които се считат за учащи, се определят с наредбата по чл. 106. Децата, които полагат стаж след дипломиране, не се смятат за учащи.

В изпълнение на законовата делегация на чл. 82, ал. 1 КСО е приета Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, която съдържа раздел IV, посветен на наследствените пенсии. В чл. 34 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (Наредбата) са определени лицата, които се считат за „учащи“ по смисъла на чл. 82, ал. 1 КСО. Съгласно чл. 34, ал. 4 от Наредбата (в сила от 01.01.2014 г.) Лицата, които полагат стаж след дипломиране, не се считат за учащи.

Правна уредба на наследствената пенсия се съдържа и в актове на Международната организация на труда, ратифицирани и влезли в сила на Република България¹, както и в наднационалната уредба на Европейския съюз².

Наследствената пенсия по чл. 82, ал. 1 КСО е една от пенсиите, които се предоставят от държавното обществено осигуряване при настъпване на осигурения социален риск смърт. Смъртта се определя като „риск, чието реализиране се изразява в непоправимото обстоятелство, че осигуреното лице – носителят на работната сила и “печелещият трудови доходи“ за издръжка на семейството, е престанало да съществува“³. Това е и причината този вид пенсия да се нарича в правната теория „пенсия при смърт“⁴.

Наследствената пенсия се определя като обезщетение по дългосрочното обществено осигуряване на осигурения социален риск смърт, което обезщетение се дължи на *лице, издържано от починалия*. Поради това и социалната функция на този вид пенсия се изразява в подпомагане близките

¹ Конвенция № 39 относно осигуровката смърт (индустрия) от 1933 г.; Конвенция № 40 относно осигуровката смърт (земеделие) от 1933 г.

² Чл. 34, ал. 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

³ Мръчков, В. Осигурително право, С:Сиби, 2010, с. 326.

⁴ Средкова, К. Осигурително право, С: Сиби, 2008, с. 456-466.

на починалия, който приживе е осигурявал основния източник на средства за издръжката им.

Предвид конституционно установеното право на образование (чл. 53 от Конституцията на Република България (КРБ)) и задължението на държавата да насърчава образованието съгласно чл. 53, ал. 6 КРБ *времевият диапазон* за получаването на наследствена пенсия по чл. 82, ал. 2 КСО е установен *„за срока на обучението“*, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст.

Поставеният въпрос за разглеждане в настоящето дело е включва ли се в срока за обучение по чл. 82, ал. 2 КСО и 6-месечният стаж на стажант-юристите по чл. 294 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) и по същество имат ли те право да получават наследствена пенсия по време на полагането на 6-месечния им стаж по чл. 294 ЗСВ.

С настоящето изразявам становището, че стажът по чл. 294, ал. 1 от Закона за съдебната власт, който полагат дипломираните юристи по специалност „Право“ *е част* от „срока за обучение“ и *те представляват учащи се* по смисъла на чл. 82, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване.

Аргументите ни за това са както следва:

Традиционно обучението по специалността „право“ в Република България е разделено на две части:

- Преобладаващо академична част с продължителност не по-малко от 10 семестъра и с минимален хорариум 3500 учебни часа (чл. 5 от Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионална квалификация „юрист“, приета с Постановление № 165 от 12 юли 2022 г. и чл. 6 от действащата от 1996 г. и отменена с ДВ. бр.55 от 15 Юли 2022 г. Наредба за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността „Право“ и професионална квалификация „юрист“).

- Практическа част – чрез полагането на 6-месечен стаж като стажант-юристи към Министерство на правосъдието на Република България. През времето на стажа стажант-юристите се запознават практически с основните функции и с организацията на работата на професиите, за които се изисква юридическо образование и участват в изготвянето на проекти на актове и документи с правно значение (чл. 294, ал. 2 ЗСВ).

Следва да се подчертае, че едва след придобиването на академични познания в изискуемия минимум за упражняване на юридическите професии, което се удостоверява с успешното полагане за държавните зрелостни изпити по специалността „Право“, завършилите право пристъпват към втората основна част от обучението си, а именно: задължителния 6-месечен стаж като стажант юристи към Министерството на правосъдието на Република България.

След полагането на този стаж който, включително успешното представяне на предвидения при приключването му изпит, стажант-юристът ще разполага с юридическа правоспособност и правото да упражнява някоя от юридическите професии. Преди успешното полагане на изпита за правоспособност по чл. 298 ЗСВ завършилият право, дори с отличен успех, не разполага с изискуемите практически познания, за да упражнява някоя от юридическите професии, поради което и не разполага с правото да ги упражнява. Това е и причината в правната теория да се обосновава изключителната важност на стажа по чл. 294, ал. 2 ЗСВ и неговата обучителна функция, която често пъти се пренебрегва и negliжира⁵.

Поради това и стажът по чл. 294, ал. 2 ЗСВ безспорно представлява част от обучението по специалността „Право“, без която упражняването на юридическата професия не би било възможно.

Това е и причината по време на този стаж стажант-юристът да не получава възнаграждение и времето да не се зачита за осигурителен стаж (чл. 297, ал. 3 ЗСВ). Доколкото стажант-юристът все още се обучава и придобива основни практически умения в юридическите професии то и възнаграждение не следва да му се дължи както и времето, отделено за този стаж не следва да се счита за осигурителен стаж.

Заклучението, че стажът по чл. 294, ал. 2 ЗСВ представлява част от обучението по специалността „Право“ не следва да се промени и след законодателните изменения в чл. 82, ал. 1 КСО, в сила от 01.01.2017 г. когато бе добавено изречението: „Деца, които полагат стаж след дипломиране, не се смятат за учащи.“. Това следва от принципното противоречие на посоченото допълнение както с естеството на обучителния стаж по чл. 294, ал. 1 ЗСВ, така и със социалната функция на наследствените пенсии, а именно: подпомагане издръжката на загубилите родителите си деца по време на обучението им, което за специалността „Право“ неминуемо включва и задължителния стаж по чл. 294, ал. 1 ЗСВ, по време на който стажант-юристите нито получават възнаграждение, нито времето за полагане на стажа се зачита за осигурителен стаж.

---

⁵ Доклад на проф. Янаки Стоилов, изнесен на национална научка конференция „130 години юридическо образование в България“, проведена на 02.11.2022 г.

Предвид изложеното, Висшият адвокатски съвет изрязява следното становище по Тълкувателно дело № 2/2022 г. на Общото събрание на съдиите от колегиите на Върховния административен съд и отпращам към Вас предложение да постановите тълкувателно решение, съгласно което:

„Стажът по чл. 294, ал. 1 от Закона за съдебната власт, който полагат дипломираните юристи по специалност „Право“ е част от „срока за обучение“ и те представляват учащи се по смисъла на чл. 82, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване.“

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ: /п/

АДВ. Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ